

المپیاد فیزیک این بار در ایران

سومین دوره المپیاد جهانی دانش آموزی فیزیک - اصفهان - ۱۳۸۶

اصفهان از ۲۲ تا ۳۱ تیرماه سال ۱۳۸۶ میزبان سی و هشتمین دوره المپیاد جهانی فیزیک بود. المپیاد جهانی فیزیک، مسابقه‌ای است بین‌المللی که برای دانش‌آموزان دبیرستانی برگزار می‌شود. با توجه به گستره بین‌المللی این رویداد، موفقیت‌های دانش‌آموزان ایرانی در المپیادهای گذشته و همچنین تأکید مسئولان بر توسعه علمی و تعامل با جهان خارج و همچنین ارائه تصویری مطلوب از ایران، این رویداد از اهمیت بسیاری برای ایرانیان برخوردار بود. اهمیت این رویداد زمانی بیشتر به نظر می‌آید که در پیام در این دوره دانش‌آموزان حدود ۸۵ کشور از سراسر جهان در آن شرکت داشتند. ایران در سال ۷۲ آمادگی خود را برای میزبانی این رقابت‌ها اعلام کرد و پس از مدتی، ایران برای سال ۲۰۰۷ میلادی به عنوان میزبان اعلام شد.

○ تاریخچه المپیاد جهانی فیزیک

اولین دوره المپیاد فیزیک در سال ۱۹۶۷ در ورشو پایتخت لهستان برگزار شد. بنیانگذار این دوره از مسابقه‌ها دکتر گوروزسکی است که از سال ۱۹۶۷ همه ساله (بجز سالهای ۷۸، ۷۹ و ۸۰) در یکی از کشورهای جهان برگزار شده است. در اولین دوره این المپیاد از کشورهای اروپای مرکزی برای شرکت در این رقابت دعوت کردند که

کشورهای بلغارستان، چکسلواکی، مجارستان و رومانی دعوت را پذیرفتند و به این ترتیب این دوره از مسابقه‌ها با حضور پنج کشور برگزار شد. در آن سال هر کشور با سه دانش آموز و یک سرپرست شرکت می‌کرد. اولین دوره المپیاد در دو روز (یک روز پرسش‌های نظری و یک روز آزمون تجربی) برگزار شد. در دومین المپیاد که در مجارستان برگزار شد آلمان شرقی، اتحاد جماهیر شوروی و یوگسلاوی [هر دو کشور تجزیه شد] هم به جمع کشورهای شرکت‌کننده اضافه شدند. در این سال بود که مجمع عمومی تشکیل شد و اساسنامه برگزاری المپیادها به تصویب رسید که هنوز هم (البته با تغییرهای کم) به قوت خود باقی است. المپیادهای بعدی در چکسلواکی، اتحاد جماهیر شوروی و بلغارستان برگزار شد. در المپیاد سال ۱۹۷۱ در بلغارستان، حداکثر تعداد دانش آموزان شرکت‌کننده از یک کشور به پنج نفر افزایش یافت.

در سال ۱۹۷۲ ششمین المپیاد در رومانی برگزار شد و برای اولین بار یک کشور آمریکای مرکزی - کوبا - و یک کشور از اروپای غربی - فرانسه - شرکت کردند.

در سال ۱۹۷۳ المپیاد فیزیک برگزار نشد، زیرا به رغم آنکه استقبال برای شرکت در رقابت‌ها افزایش یافته بود، هیچ کشوری برای میزبانی داوطلب نشد، به همین دلیل لهستان (مبتکر این رقابت‌ها) بار دیگر میزبان المپیاد ۷۴ شد، تا این مسابقه‌ها همچنان تداوم داشته باشد. المپیاد ۱۹۷۵ در آلمان غربی برگزار شد. در این سال تغییرهایی در اساسنامه المپیاد به تصویب رسید از جمله تعداد پرسش‌های امتحان نظری از ۴ به ۳ کاهش یافت، بین «امتحان نظری» و «امتحان عملی» یک روز استراحت در نظر گرفتند و تعداد زبان‌های آزمون از چهار زبان انگلیسی، روسی، آلمانی و فرانسوی به دو زبان انگلیسی و روسی کاهش یافت.

المپیاد ۱۹۸۴ در سوئد برگزار شد. از آنجایی که تعداد کشورهای داوطلب برای شرکت در این المپیاد افزایش یافت و هزینه‌های برگزاری و میزبانی بالا رفت، کشور دیگری برای سال‌های بعد نامزد نشد. به همین دلیل دبیرخانه ثابتی به مسئولیت دکتر گوردوسکی تشکیل شد که برای برگزاری المپیاد در سال‌های آینده برنامه‌ریزی کند. از آن سال به بعد، المپیاد به طور مرتب برگزار شده است و کشورهای برگزارکننده سال‌های آینده نیز مشخص شده است. گفتنی است المپیاد سال ۲۰۰۸ در وینتام، ۲۰۰۹ در مکزیک، ۲۰۱۰ در کرواسی، ۲۰۱۱ در بلژیک، ۲۰۱۲ در استونی و ۲۰۱۳ در دتلزاک برگزار خواهد شد. O المپیاد فیزیک دانش آموزی در دو بخش نظری و علمی برگزار می‌شود، در امتحان نظری سه پرسش طرح می‌شود که چهار شاخه مختلف فیزیک دبیرستان را در برمی‌گیرد و دانش آموزان پنج ساعت فرصت دارند که به این پرسش‌ها پاسخ دهند. دانش آموزان پس از یک روز استراحت در آزمون تجربی شرکت می‌کنند. در این آزمون یک یا دو مسئله به دانش آموزان داده می‌شود که مدت

این امتحان نیز پنج ساعت است. هر تیم حداکثر از پنج دانش‌آموز و دو مربی تشکیل شده است. شرکت‌کنندگان از لحاظ سطح تحصیلات دانش‌آموزان دبیرستان یا هنرستان هستند و دانش‌آموزان مدارس عالی (کالج) و دانشجویان نمی‌توانند در چنین آزمونی شرکت کنند. پرسش‌ها پس از طرح، به زبان مادری دانش‌آموز ترجمه می‌شود و دانش‌آموز به زبان مادری به آن‌ها پاسخ می‌دهد. در مرحله بعد پاسخ‌های دانش‌آموزان ترجمه و تصحیح می‌شود. به این ترتیب مدتی از وقت المپیاد صرف تصحیح برگه‌ها می‌شود. وظیفه تصحیح برگه‌ها بر عهده کشور برگزارکننده است، اما مربی هر کشوری حق دارد به نمره تیم خود اعتراض کند.

تمام هزینه‌های کشورها در دوره ۱۰ روزه رقابت به عهده کشور میزبان است. این هزینه‌ها شامل هزینه اقامت، غذا، رفت و آمد، گردش و تفریح است. از آنجایی که تعداد کشورهای شرکت‌کننده، هر سال بیشتر می‌شود در نتیجه هزینه این رقابت بسیار سنگین شده است. به همین دلیل، قرار شده است کشورهای شرکت‌کننده، داوطلبانه مبلغی را به عنوان «حق شرکت» پرداخت کنند. به نظر می‌رسد این مبلغ کم‌کم از حالت داوطلبانه خارج شده و اجباری شود.

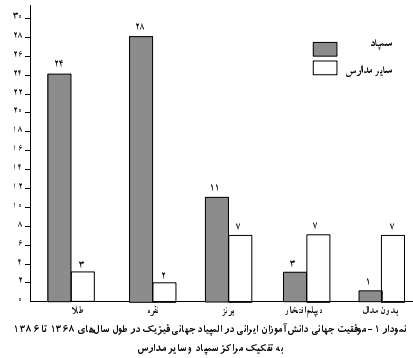
○ المپیاد فیزیک در ایران

«سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی» وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۳۶۷ برای نخستین بار یک گروه سه نفره را به عنوان ناظر به نوزدهمین دوره، که در کشور ترکیب برگزار می‌شد، اعزام کرد. اما اولین دوره حضور دانش‌آموزان ایرانی در المپیاد به سال ۱۳۶۸ مربوط می‌شود. در ۲۲ مهر سال ۱۳۶۷ مسابقه‌ای با عنوان «اولین المپیاد فیزیک کشور» برگزار شد که حدود ۳۵۰۰ دانش‌آموز در آن شرکت کردند و ۲۳ نفر از آن آزمون پذیرفته شدند که در دوره آموزش‌های نظری و عملی شرکت کردند. در سال ۶۸ و در مرحله دوم این رقابت پنج نفر به عنوان «چم فیزیک المپیاد ایران» انتخاب شدند و به بیستمین المپیاد بین‌المللی فیزیک اعزام شدند. مسئولیت انتخاب آموزش و اعزام تیم المپیاد فیزیک ایران تا سال ۷۴ به عهده «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» بود. اما پس از تأسیس «باشگاه دانش‌پژوهان جوان» در سال ۷۴ این مسئولیت به «باشگاه دانش‌پژوهان» واگذار شد. تیم المپیاد فیزیک ایران از سال ۱۳۶۸ به طور مرتب در این رقابت شرکت کرده است، البته به جز سال ۷۲ که مسابقات در آمریکا برگزار می‌شد. در آن سال ویزای تیم ایران صادر نشد و دانش‌آموزان ایرانی نتوانستند در این دوره شرکت کنند.

همانطور که آمد، ایران در ۱۳۷۲ آمادگی خود را برای میزبانی اعلام نمود که از بین نامزدهای میزبانی در نهایت شهر «اصفهان» و «دانشگاه صنعتی» این شهر انتخاب شد، زیرا دانشگاه صنعتی

اصفهان به امکاناتی همانند تالار اجتماعات، سالن‌های ورزشی، سالن غذاخوری، خوابگاه مناسب و با ظرفیت زیاد مجهز است و همین امر به اضافه ویژگی‌های تاریخی و داشتن جاذبه‌های فرهنگی، هنری و گردشگری از عمده‌ترین دلایل انتخاب اصفهان به عنوان میزبان بود.

○ سی و هشتمین المپیاد فیزیک دارای لوگویی است که از چندین عنصر تشکیل شده است. مهمترین پیام و مشخص‌ترین عنصر این نماد حرف‌های IPHO به معنای «المپیادین المالی فیزیک» است. به جز این حروف اختصاری، تصویری از پل تاریخی و زیبای اسی و سه پل، «الله‌وردی‌خان» یا پس‌زمینه «کوه صفه» دیده می‌شود. این دو عنصر که یکی ساخته دست بشر و دیگری ساخته طبیعت است، از نمادهای مشخص شهر اصفهان، مکان برگزاری المپیاد است. از این دو نماد شهر اصفهان در پوستر رویداد نیز استفاده شده است. به گفته برگزارکنندگان المپیاد زاویه دید پل و پرسپکتیو آن بهانه‌ای است برای نشان دادن مسیر حرکت این رویداد از آغاز تا به امروز و حرکت پرتابه‌ای گوی، به عنوان یک عنصر فیزیکی آشنا این معنا را تشدید می‌کند. در ضمن مسیر حرکت گوی به القای طاق‌های قوسی شکل قسمت پایین پل نیز کمک می‌کند. آیا گوی می‌تواند در ادامه حرکت خود به درون حلقه حرف o جهش کند؟ در عین حال حرکت پرتابه‌ای گوی می‌تواند نماد یک بازی کودکان نیز باشد. کودکان در این بازی سعی می‌کنند با پرتاب سنگی بر سطح آب، بیشترین تعداد بازتابش از سطح آب را به دست آورند.

جدول ۱. تهیه‌های ملی دانش‌آموزان ایرانی و اسفندماه جهانی فیزیک از ابتدا تا سال ۱۳۸۶

سال	مکان برگزاری	رشته علمی	نام رنده خردفانی	شهر	بزرگ	مدال جهانی
۱۳۸۸	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۸۹	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۹۰	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۹۱	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۹۲	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۹۳	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۹۴	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۹۵	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۹۶	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۹۷	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره
۱۳۹۸	ایران	بیستم	وایرن (برخاوا)	تهران	تهران	نقره
			وایرن (کانتان)	تهران	تهران	نقره

۱- عدم کسب مدالی استوار رنده خردفانی
 ۲- عدم حضور حضور در آموها و به‌عبارت دیگر براساس پاسخ به سؤالات تیزهوشان

ادامه جدول ۱.

سال	محل برگزاری	رتبه جوش	نام و نام خانوادگی	شهر	محل	رتبه	مدال جهانی
۱۳۷۹	انگلستان	چهارم	احسان ارفعی	تهران	ملاط جلی	نقر	🥉
			شاه سعید	تهران	شهید مدنی	نقر	🥉
			پیمان ناصر محمدی	اصفهان	شهید آزادی	نقر	🥉
۱۳۸۰	ترکیه	پنجم	مهدی باقر شمسری	تهران	نیزگان	برنز	🥉
			کامیار رهنورد	زاهدان	شهید بهشتی	برنز	🥉
			علی زارمندی	تهران	ملاط جلی	طلا	🥉
۱۳۸۱	اندونزی	دوم	سیدمهدیان شریعت پارس	تهران	ملاط جلی	نقر	🥉
			حامد طایفس	شهری	شهید بهشتی	نقر	🥉
			ایمان کیخ	مشهد	شهید فاضل‌زاده	نقر	🥉
۱۳۸۱	اندونزی	دوم	علی زکیی	تهران	ملاط جلی	برنز	🥉
			احسان کبکی	مشهد	شهید دانش‌سرای	طلا	🥉
			پیمان پادشاهی	تهران	ملاط جلی	طلا	🥉
۱۳۸۱	اندونزی	دوم	فریخت عباسی اصل	تهران	انژی اسی	طلا	🥉
			حمید نظیف زمری	مشهد	شهید فاضل‌زاده	طلا	🥉
			الیزابت حسن‌زاده کرمانی	تهران	ملاط جلی	طلا	🥉
۱۳۸۲	تایوان	چهارم	فرمان آفرین کمالی	تهران	شهید مدنی	طلا	🥉
			هدی نظیفی شریعت پارس	تهران	روشن	طلا	🥉
			نرینمیس جعفری سیمی	شهری	شهید بهشتی	نقر	🥉
۱۳۸۲	کره جنوبی	دوم	زریه ناصبی	تهران	ملاط جلی	نقر	🥉
			علیرضا کتانی‌نور	تهران	شهید مطهری	نقر	🥉
			مورتاش پناجادی	تهران	ملاط جلی	طلا	🥉
۱۳۸۳	کره جنوبی	دوم	مهدی سعیدی	شهری	شهید دهخدا	طلا	🥉
			مهداد بروکاهی	تهران	شهید باغی	طلا	🥉
			روژه پناجادی	تهران	ملاط جلی	نقر	🥉
۱۳۸۳	اسپانیا	ششم	محمد رضا جلی	تهران	ملاط جلی	برنز	🥉
			روشن کوانس	تهران	شهید مدنی	طلا	🥉
			آنگکان جعفری کرجی	تهران	ملاط جلی	طلا	🥉
۱۳۸۴	اسپانیا	ششم	سیداحمدرضا حسینی	تهران	ملاط جلی	نقر	🥉
			علیرضا کتانی‌نور	تهران	ملاط جلی	نقر	🥉
			سیدمهدیان نظام‌زاده	تهران	انژی اسی	برنز	🥉
۱۳۸۵	سنگاپور	هفتم	نیرا اسودلی	تهران	ملاط جلی	طلا	🥉
			احسان فلاس	زاهدان	شهید بهشتی	نقر	🥉
			نهایانگهی	رشد	میرکوکچکان	نقر	🥉
۱۳۸۶	ایران	هفتم	محمدرضا کوانس	تهران	ملاط جلی	نقر	🥉
			سیدمحمد حسن شایریان	شهری	شهید دهخدا	نقر	🥉
			محمد مهدی اسفندیار	تهران	ملاط جلی	طلا	🥉
۱۳۸۶	ایران	هفتم	حمید جلاچیان	تهران	شهید مطهری	طلا	🥉
			علیرضا کتانی‌نور	تهران	ملاط جلی	نقر	🥉
			محمدعلی اناری خولاری	تهران	ملاط جلی	نقر	🥉
			فریخت شهبازی	تهران	طوبی	برنز	🥉

🥉 دانش‌آموزان برافزوسید است

○ دستاوردهای دانش‌آموزان ایرانی

با توجه به امکاناتی که در دسترس دانش‌آموزان ایرانی است، مقام‌هایی که تاکنون کسب کرده‌اند، چشمگیر بوده است. به جز سال‌های ابتدایی ۶۸ تا ۷۱ که مقام چندان درخور توجهی نبود و سال ۷۲ که ایران در رقابت‌های آمریکا شرکت نکرد، دیگر سال‌ها با دست پر برگشتند. دانش‌آموزان ایرانی از سال ۷۳ تاکنون ۳ بار دوم (۱۳۷۸) ایتالیا، ۱۳۸۱ اندونزی، ۱۳۸۳ کره جنوبی، ۳ بار سوم (۱۳۷۴) استرالیا، ۱۳۷۶ کانادا، ۱۳۷۷ ایسلند، ۳ بار چهارم (۱۳۷۵) نروژ، ۱۳۷۹ انگلستان، ۱۳۸۲ تایوان، ۲ بار پنجم (۱۳۷۳) چین و ۱۳۸۰ ترکیه، ۱ بار ششم (۱۳۸۴) اسپانیا، ۱ بار هفتم (۱۳۸۱) ایران و ۱ بار هشتم (۱۳۸۵)

سنگاپور) شده‌اند. و در مجموع صاحب ۲۷ مدال طلا، ۲۶ نقره، ۱۹ برنز و ده دیپلم افتخار شده‌اند. ایران از ابتدای شرکت خود در المپاد همیشه با یک گروه پنج نفره در مسابقه حاضر شده است. به جز سال‌های ۷۳، ۷۴ و ۷۹ که تیم ایران با ترکیب یک دختر و چهار پسر در مسابقه حاضر بود، در بقیه دوره‌ها تمام شرکت‌کنندگان ایرانی پسر بودند (جدول ۱ و نمودار ۱).

ناهدارترین فیزیکدان مسلمان، محمد عبدالسلام*
(۱۹۹۶-۱۹۲۶-۱۳۷۵-۱۳۰۴)

محمد عبدالسلام، در سال ۱۳۰۴ شمسی در شهر ساجوال در نزدیکی لاهور (که در آن زمان متعلق به هند بود و بعدها جزء پاکستان شد) به دنیا آمد. دوره دبیرستان را در همانجا به پایان برد. محمد ۱۴ سال بیشتر نداشت که در آزمون ورودی دانشگاه پنجاب لاهور شرکت کرد و بالاترین نمره‌ای را که تا کنون کسی در این آزمون کسب کرده بود، به دست آورد. پس از اخذ کارشناسی ارشد از این دانشگاه، موفق به دریافت بورس تحصیلی شد و بدین ترتیب عازم دانشگاه کمبریج انگلستان شد. در کمبریج، عالی‌ترین نمرات را در ریاضیات و فیزیک کسب کرد. پس از گرفتن دکترا به پاکستان بازگشت و در فاصله سال‌های ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۴ شمسی، ریاست بخش ریاضیات دانشگاه پنجاب را برعهده داشت. پس از آن برای تدریس در امپریال کالج لندن به انگلستان دعوت شد و برای همین مجدداً به انگلستان بازگشت و در آنجا استاد فیزیک نظری شد. عبدالسلام با همکاری فیزیکدان دیگری به نام استیون وایتبرگ توانست فرمول‌بندی واحدی را برای تبیین رفتار دو نیروی بنیادین جهان یعنی نیروی الکترومغناطیسی و هسته‌ای ضعیف ارائه کند. به واسطه ارائه همین نظریه که «نظریه الکتروضعیف» نام گرفت، جایزه نوبل ۱۹۷۹ (۱۳۵۸) فیزیک مشترکاً به «عبدالسلام»، «وایتبرگ» و فیزیکدان دیگری به نام «شلدون گلاشو» اهدا شد. «نظریه الکتروضعیف»، گامی در جهت رسیدن به نظریه‌ای واحد در فیزیک بود که سعی دارد رفتار تمامی نیروهای جهان را در قالب ریاضی واحدی تبیین کند. محمد عبدالسلام تنها فیزیکدان مسلمان است که تا کنون جایزه نوبل فیزیک را دریافت کرده است. کاوش در اسرار جهان، تنها دلمشغولی عبدالسلام نبود، چراکه او یک دغدغه خاطر دیگر هم داشت و آن، ریشه‌یابی عقب ماندگی علمی کشورهای «جهان سوم» و تلاش برای جبران این عقب ماندگی بود. با همین آرمان بود که عبدالسلام پس از مدت‌ها بحث و تکیا پور در محافل بین‌المللی و گفت‌وگو با

سیاستگذاران علمی در کشورهای شمال و جنوب، بالاخره موفق شد در سال ۱۳۴۴ شمسی، «مرکز بین‌المللی فیزیک نظری» (ICTP) را در ترست ایتالیا تأسیس کند. این مرکز در زیر چتر حمایتی یونسکو ولی عمدتاً با پشتیبانی مالی ایتالیا به وجود آمد. سال‌هاست که دانش پژوهان و خصوصاً فیزیکدانان و ریاضی‌دانان کشورهای در حال توسعه به سهولت به این مرکز سفر می‌کنند و با پیشروترین چهره‌های علمی جهان در شاخه‌های مختلف علمی به بحث و تبادل نظر می‌پردازند. عبدالسلام تا پایان عمر، شخصاً مدیریت این مرکز را برعهده داشت. باید گفت که حتی اگر عبدالسلام، برندهٔ جایزهٔ نوبل هم نبود، صرفاً به خاطر تأسیس ICTP و سی سال رهبری معنوی این مرکز، باز هم به چهره‌های ماندگار تبدیل می‌شد. «مرکز بین‌المللی فیزیک نظری» در توسعهٔ علم در بخشی از جهان که شاید به علت اوضاع و احوال اجتماعی و سیاسی، همواره نسبت به توسعهٔ علوم پایه بی‌توجه بوده، تأثیر انکارناپذیری داشته است. عبدالسلام در سال ۱۳۶۲ شمسی، «فرهنگستان علوم جهان سوم» را بنیاد نهاد. هدف این نهاد، شناسایی و ارج نهادن به دانش پیشگان کشورهای در حال توسعه و کمک به تقلیل مشکلات کاری آنها است. اعضای این فرهنگستان از میان دانش‌پیشگان برجسته کشورهای در حال توسعه در رشته‌های علوم پایه، پزشکی، کشاورزی و مهندسی انتخاب می‌شوند. عبدالسلام در سال ۱۳۷۷ شمسی نیز «شبکه سازمان‌های علمی کشورهای جهان سوم» را تأسیس کرد. اعضای این شبکه، وزارتخانه‌های علوم، سازمان‌ها و شوراها علمی، فرهنگستان‌ها و مؤسسات تحقیقاتی بزرگ کشورهای جهان سوم‌اند. هدف از این اقدام، گرد هم آوردن سیاستگذاران عرصه دانش و فناوری در کشورهای جهان سوم بود، به این امید که با تعامل افکار بتوانند راه حل‌هایی مناسب برای توسعه بومی دانش و فناوری بیابند. از کشور ما نیز وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و نیز «سازمان انرژی اتمی ایران» عضو این شبکه هستند. محمد عبدالسلام در سال ۱۳۷۵ شمسی پس از یک عمر تلاش در راه توسعه علم بشر و توسعه علمی جهان سوم، دار فانی را ترک کرد.

هزینهٔ المپیاد کمتر از یک باشگاه*

المپیاد جهانی فیزیک یکی از مهم‌ترین رقابت‌های علمی برای دانش‌آموزان دبیرستانی است که اهمیت بسیاری دارد و از آنجاکه دانش‌آموزان ایرانی در این المپیادها صاحب مدال‌ها و جوایز بسیاری

* «سیدان فرادان در گفتگو با دکتر سه‌پوری راد رئیس بخش علمی و فکری المپیاد فیزیک، شرق، شماره ۱۸، ۲۶، تیرماه ۱۳۹۶»

شدند، تبلیغات بسیاری پیرامون آن صورت گرفته و حساسیت‌های بسیاری را برانگیخته است. اما این بار که ایران میزبانی این رقابت‌ها را بر عهده دارد، حساسیت‌ها از سال‌های گذشته بسیار بیشتر شده است، چرا که میزبانی شایسته ایران و مدیریت صحیح می‌تواند بر توانایی‌های علمی و مدیریتی دانشمندان ایرانی برای برگزاری چنین رویدادهایی صحه بگذارد. از طرف دیگر طی سالیان گذشته تبلیغات منفی فراوانی در مورد ایران در بسیاری از کشورها رایج بود، به همین دلیل مسئولان برگزاری این رقابت‌ها امیدوارند در کنار برگزاری یک رقابت علمی سالم و شایسته، فیزیکدانان جوان کشورهای مختلف جهان و سرپرستان و همراهان آنان را طی گردش‌های فرهنگی با گوشه‌هایی از تاریخ و فرهنگ ایران آشنا سازند تا پس از پایان این المپیاد، سفیران فرهنگی ایران در کشور خود باشند. برای آشنایی با المپیاد و مراحل انتخاب دانش آموزان شرکت‌کننده در المپیاد و چگونگی میزبانی ایران در این المپیاد با دکتر سبهری‌راد رئیس بخش علمی و برنامه‌ریزی و نظارت‌گفت‌وگو کردیم. وی به رغم مشغله‌های کاری در یک بعدازظهر بهاری فرصتش را به ما داد و در مورد شیوه انتخاب دانش آموزان ایرانی شرکت‌کننده در المپیاد گفت:

گزینش دانش آموزان المپیادی در چند مرحله انجام می‌شود. مرحله اول المپیاد در بهمن ماه است و دانش آموزان سراسر کشور در یک آزمون نستی شرکت می‌کنند. از بین این تعداد، هشتصد نفر در مرحله دوم آزمون، که تشریحی است، شرکت می‌کنند که ۴۰ نفر انتخاب می‌شوند و دوره تابستانی را می‌گذرانند. در پایان دوره تابستانی ۱۰ نفر انتخاب می‌شوند که همه آنها از شرکت در کنکور معافند و بدون کنکور به دانشگاه می‌روند. پس از اتمام یک دوره فشرده از بین این افراد پنج نفر انتخاب می‌شوند که مجوز شرکت در المپیاد را دریافت می‌کنند.

وی در مورد قانونی بودن شرکت دانش آموزان در دوره‌های آمادگی می‌گوید بسیاری از کشورها دوره‌های آموزشی ندارند و فقط دانش آموزان در یک برنامه چند هفته‌ای با جو مسابقه و نوع پرسش‌ها آشنا می‌شوند. از طرفی برخی از کشورهای اروپای شرقی نیز دوره‌های طولانی مدت آموزشی دارند که آنها را برای شرکت در مسابقه آماده می‌کند، اما در ایران، دوره‌ها کوتاه و مختصر است، ضمن اینکه در اساتمامه هم چیزی در مورد دوره‌های آموزشی ذکر نشده است. وی در مورد لزوم معافیت المپیادی‌ها از شرکت در کنکور سراسری و همچنین تقویت دانش آموزان در یک درس خاص (مثل فیزیک) و ضعف احتمالی در بقیه درس‌ها می‌گوید صرف این نکته که دانش آموز المپیادی در کنکور شرکت نمی‌کند، به این معنا نیست که وی توانایی قبول شدن در رشته دلخواه خود را ندارد، بلکه حضور دانش آموزان در المپیاد با زمان برگزاری کنکور همزمان می‌شود و طبیعی است که با اتخاذ تدبیری دانش آموزان را از استرس‌های کنکور در امان نگه داریم. در ضمن با قبولی بدون کنکور حق

هیچ دانش آموز کنکوری دیگری ضایع نمی‌شود زیرا این دانش آموزان با سهمیه مازاد بر سهمیه معمول وارد دانشگاه می‌شوند و موفقیت آنها در دانشگاه نیز بیانگر آمادگی علمی و سطح بالای معلومات آنها است. وی در مورد تقویت یک درس خاص و ضعف در یک درس دیگر نیز خاطرنشان کرد که این مسئله در مورد همه دانش آموزان عمومیت دارد و معلومات هیچ دانش آموزی در تمام درس‌ها به یک اندازه نیست.

وی در پاسخ این انتقاد که المپیاد در حقیقت واسطه‌ای است که دانش آموزان مستعد ایرانی را به دانشگاه‌های خارجی معرفی می‌کند، می‌گوید: چنین انتقادی چندان هم وارد نیست، زیرا اگر این المپیاد را برگزار نمی‌کردیم، این استعدادها کشف نمی‌شدند و چه بسا که هرز می‌رفتند. استعداد تلف شود بهتر است یا در دانشگاه معتبر تحصیل کند و اندوخته‌ها را به کشور خود منتقل کند؟ از طرف دیگر باید به این دانش آموزان حق داد زیرا همان‌گونه که همه می‌دانیم برخی از دانشگاه‌های کشور کمبودهایی دارند، بنابراین دانش آموز به خارج می‌رود، اما اگر به تعداد زیاد نیرو تربیت کنیم حتی اگر با این فرض که بخش کوچکی هم برود، ما باز هم نیروی متخصص داریم که در کشور می‌مانند، بنابراین باید در این مورد بیش از اینها سرمایه‌گذاری کنیم. حتی اگر بهره‌وری صددرصد نباشد. شما کدام کارخانه را می‌شناسید که بهره‌وری‌اش صددرصد باشد؟ گذشته از این، وظیفه المپیاد، شناسایی و تربیت دانش آموزان مستعد است اما نگه داشتن آنها به عهده دیگران است.

از دکتر سپهری‌راد می‌خواهم ارزیابی کلی‌اش از المپیاد را بیان کند. وی المپیاد را در مجموع بسیار مفید ارزیابی می‌کند و می‌گوید: برگزاری چنین المپیادی ابعاد بسیار متنوعی دارد که باید همه را در کنار هم در نظر گرفت. سوازی موفقیت دانش آموزان المپیادی، برگزاری المپیاد هر ساله شور و شوق زیادی را بین دانش آموزان و دبیران ایجاد می‌کند و باعث بهبود کیفیت آموزش می‌شود که شاید در نگاه اول چندان هم به چشم نیاید، اما می‌دانیم که یکی از اهداف اصلی المپیاد، ارتقای آموزش علوم پایه است. مهم‌تر از طلاها و افتخارهایی که دانش آموزان برای ایران کسب می‌کنند، گسترش علاقه‌مندی به فیزیک در سراسر کشور است که اهمیت دارد. تازه مگر برای این رویداد عظیم فرهنگی چقدر هزینه کردیم سال ۸۴ مبلغ ۸۰ میلیون، سال ۸۵ مبلغ ۵۰ میلیون و سال ۸۶ دو میلیارد تومان که در مجموع می‌شود ۲٫۶ میلیارد تومان، یعنی کمتر از هزینه یک باشگاه ورزشی، اما دستاوردهای آن در سطح جهانی ارزشمند است.

○ ○ ○